Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera întâi)

27 octombrie 2016*

„Trimitere preliminară — Articolele 18 și 45 TFUE — Securitatea socială a lucrătorilor migranți — Regulamentul (CEE) nr. 1408/71 — Articolele 3 și 94 — Regulamentul (CE) nr. 859/2003 — Articolul 2 alineatele (1) și (2) — Asigurare pentru limită de vârstă și asigurare pentru deces — Foști navigatori resortisanți ai unui stat terț devenit membru al Uniunii Europene în 1995 — Excludere de la dreptul la prestații pentru limită de vârstă”

În cauza C-465/14,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Centrale Raad van Beroep (Curtea de Apel pentru Litigii de Securitate Socială și de Funcție Publică, Țările de Jos), prin decizia din 6 octombrie 2014, primită de Curte la 9 octombrie 2014, în procedura

Raad van bestuur van de Sociale verzekeringsbank

împotriva

F. Wieland,

H. Rothwangl,

CURTEA (Camera întâi),

compusă din domnul A. Tizzano, vicepreședintele Curții, îndeplinind funcția de președinte al Camerei întâi, doamna M. Berger (raportor) și domnii A. Borg Barthet, S. Rodin, și F. Biltgen, judecători,

avocat general: doamna E. Sharpston,

grefier: doamna M. Ferreira, administrator principal,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 16 septembrie 2015,

luând în considerare observațiile prezentate:

— pentru Raad van bestuur van de Sociale verzekeringsbank, de H. van der Most și de T. Theele, în calitate de agenți;

— pentru guvernul spaniol, de M. García-Valdecasas Dorrego, în calitate de agent;

— pentru guvernul neerlandez, de M. Noort, de M. Bulterman și de H. Stergiou, în calitate de agenți;

— pentru Comisia Europeană, de D. Martin și de G. Wils, în calitate de agenți,

* Limba de procedură: neerlandeza.

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 4 februarie 2016,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 18 și a articolului 45 alineatul (2) TFUE, a articolelor 3 și 94 din Regulamentul (CEE) nr. 1408/71 al Consiliului din 14 iunie 1971 privind aplicarea regimurilor de securitate socială în raport cu lucrătorii salariați, cu lucrătorii care desfășoară activități independente și cu membrii familiilor acestora care se deplasează în cadrul Comunității, în versiunea modificată și actualizată prin Regulamentul (CE) nr. 118/97 al Consiliului din 2 decembrie 1996 (JO 1997, L 28, p. 1, Ediție specială, 05/vol. 4, p. 35), astfel cum a fost modificat prin Regulamentul (CE) nr. 647/2005 al Parlamentului European și al Consiliului din 13 aprilie 2005 (JO 2005, L 117, p. 1, Ediție specială, 05/vol. 8, p. 227) (denumit în continuare „Regulamentul nr. 1408/71”), precum și a articolului 2 alineatele (1) și (2) din Regulamentul (CE) nr. 859/2003 al Consiliului din 14 mai 2003 de extindere a dispozițiilor Regulamentului (CEE) nr. 1408/71 și Regulamentului (CEE) nr. 574/72 la resortisanții unor țări terțe care nu fac obiectul dispozițiilor respective exclusiv pe motive de cetățenie (JO 2003, L 124, p. 1, Ediție specială, 05/vol. 6, p. 186).

2 Această cerere a fost prezentată în cadrul a două litigii distincte între Raad van bestuur van de Sociale verzekeringsbank (Consiliul de administrație al Casei de Securitate Socială, denumit în continuare „SVB”), pe de o parte, și domnii F. Wieland, respectiv H. Rothwangl, pe de altă parte, în legătură cu refuzul SVB de a le acorda acestora din urmă o pensie pentru limită de vârstă.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

Regulamentul nr. 1408/71

3 Primul considerent al Regulamentului nr. 1408/71 enunță:

„[…] dispozițiile de coordonare a legislațiilor naționale de securitate socială se înscriu în cadrul liberei circulații a lucrătorilor care sunt cetățeni ai statelor membre și trebuie să contribuie la îmbunătățirea nivelului lor de viață și a condițiilor de angajare a acestora”.

4 Articolul 1 din acest regulament are următorul cuprins:

„În sensul prezentului regulament:

(a) lucrător salariat […] înseamnă:
(i) [orice persoană] care este asigurată în temeiul unei asigurări obligatorii sau facultative continue împotriva unuia sau mai multor evenimente neprevăzute corespunzătoare ramurilor unui regim de asigurări sociale care se aplică lucrătorilor salariați sau lucrătorilor care desfășoară activități independente […]

[…]

(j) legislație înseamnă, pentru fiecare stat membru, actele cu putere de lege, normele administrative, dispozițiile statutare și orice alte măsuri de punere în aplicare, prezente sau viitoare, care privesc ramurile și regimurile de securitate socială prevăzute la articolul 4 alineatele (1) și (2) […]

[…]

(r) *perioade de asigurare* înseamnă perioadele de contribuție, perioada de angajare sau de activitate independentă definite sau recunoscute ca perioade de asigurare de legislația în temeiul căreia au fost realizate sau au fost considerate realizate, precum și toate perioadele asimilate, dacă legislația respectivă le consideră echivalente cu perioadele de asigurare; perioadele încheiate în cadrul unui regim special pentru funcționari sunt, de asemenea, considerate perioade de asigurare;

[…]

(sa) *perioade de rezidență* înseamnă perioadele definite sau recunoscute ca atare de legislația în temeiul căreia au fost realizate sau au fost considerate realizate;

[…]”

5 Articolul 2 din regulamentul menționat, intitulat „Persoanele aflate sub incidența regulamentului”, prevede la alineatul (1):

„Prezentul regulament se aplică lucrătorilor salariați sau lucrătorilor care desfășoară activități independente și studenților care se află ori s-au aflat sub incidența legislației din unul sau mai multe state membre și care sunt resortisanți ai unuia dintre statele membre sau sunt persoane apatride ori refugiați cu reședința pe teritoriul unuia dintre statele membre, precum și membrilor familiilor acestora și supraviețuitorilor lor.”

6 Articolul 3 din același regulament, intitulat „Egalitatea de tratament”, prevede la alineatul (1):

„Sub rezerva dispozițiilor speciale ale prezentului regulament, persoanele cărora li se aplică prezentul regulament au aceleași obligații și se bucură de aceleași avantaje prevăzute de legislația oricărui stat membru ca și cetățenii acelui stat.”

7 Potrivit articolului 4 din Regulamentul nr. 1408/71, intitulat „Probleme reglementate”:

„(1) Prezentul regulament se aplică tuturor legislațiilor referitoare la următoarele domenii de securitate socială:

[…]

(b) prestații de invaliditate, inclusiv cele destinate menținerii sau ameliorării capacității de a realiza un venit;

(c) prestații pentru limită de vârstă;

[…]”

8 Articolul 13 din acest regulament, intitulat „Reguli generale”, prevede la alineatul (2):

„Sub rezerva articolelor 14-17:

[…]

(c) persoana care desfășoară o activitate salariată la bordul unei nave sub pavilionul unui stat membru se supune legislației statului respectiv;

[…]”

9 Articolul 44 din regulamentul menționat, intitulat „Dispoziții generale pentru acordarea de prestații în cazul în care lucrătorul salariat sau lucrătorul care desfășoară o activitate independentă s-a aflat sub incidența legislației a două sau mai multe state membre”, prevede la alineatul (1):

„Drepturile la prestații ale unui lucrător salariat sau ale unui lucrător care desfășoară o activitate independentă care s-a aflat sub incidența legislației a două sau mai multe state membre sau drepturile urmașilor acestuia se stabilesc în conformitate cu dispozițiile prezentului capitol.”

10 Potrivit articolului 45 din Regulamentul nr. 1408/71, instituția competentă a statului membru al unui solicitant trebuie să țină seama de perioadele de asigurare sau de rezidență realizate în temeiul legislației altor state membre. În situațiile în care instituția competentă este obligată să calculeze prestațiile în funcție de perioade de asigurare sau de rezidență cumulate în conformitate cu normele prevăzute la acest articol 45, prestațiile acordate cu titlu de pensie pentru limită de vârstă se plătesc potrivit articolului 46 alineatul (2) din acest regulament.

11 Articolul 94 din regulamentul menționat, intitulat „Dispoziții tranzitorii cu privire la lucrătorii salariați”, prevede la alineatele (1) și (2):

„(1) Prezentul regulament nu dă naștere niciunui drept cu privire la o perioadă anterioară datei de 1 octombrie 1972 sau datei aplicării sale pe teritoriul statului membru respectiv sau într-o parte a teritoriului acelui stat.

(2) Toate perioadele de asigurare și, după caz, toate perioadele de activitate salariată sau de rezidență realizate în temeiul legislației unui stat membru anterior datei de 1 octombrie 1972 sau anterior datei de punere în aplicare a prezentului regulament pe teritoriul acelui stat membru sau într-o parte a teritoriului acelui stat sunt luate în considerare pentru stabilirea drepturilor dobândite în temeiul dispozițiilor prezentului regulament.”

Regulamentul nr. 859/2003

12 Articolul 1 din Regulamentul nr. 859/2003 prevede:

„Sub rezerva dispozițiilor anexei la prezentul regulament, dispozițiile Regulamentului (CEE) nr. 1408/71 și ale Regulamentului (CEE) nr. 574/72 se aplică resortisanților țărilor terțe care nu fac obiectul dispozițiilor respective exclusiv pe motive de cetățenie, precum și membrilor familiilor acestora și urmașilor lor, cu condiția să fie rezidenți în mod legal pe teritoriul unui stat membru și să fie într-o situație care nu este limitată din toate punctele de vedere la un singur stat membru.”

13 Potrivit articolului 2 alineatele (1) și (2) din Regulamentul nr. 859/2003:

„(1) Prezentul regulament nu creează vreun drept pentru perioada anterioară datei de 1 iunie 2003.

(2) Orice perioadă de asigurare și, dacă este cazul, orice perioadă de încadrare în muncă, activitate independentă sau reședință încheiată în temeiul legislației unui stat membru înainte de 1 iunie 2003 se ia în considerare pentru determinarea drepturilor dobândite în conformitate cu dispozițiile prezentului regulament.”

Dreptul neerlandez

14 Articolul 2 din Algemene Ouderdomswet (Legea generală privind pensia pentru limită de vârstă, Stb. 1956, nr. 281, denumită în continuare „AOW”), în versiunea aplicabilă faptelor din litigiile principale, prevede:

„În sensul prezentei legi, prin rezident se înțelege orice persoană care locuiește în Țările de Jos.”

15 Articolul 3 din AOW, în versiunea aplicabilă până la intrarea în vigoare a Legii din 30 iulie 1965 (Stb. 347, nr. 882), prevedea:

„1. Locul de reședință al unei persoane […] se stabilește în funcție de circumstanțe.

[…]

3. În scopul aplicării alineatului 1, în ceea ce privește echipajul, se consideră că navele și aeronavele care au portul, respectiv aeroportul de origine pe teritoriul Regatului fac parte din Regat.”

16 Articolul 3 din AOW, în versiunea rezultată din Legea din 30 iulie 1965, are următorul cuprins:

„1. Locul de reședință al unei persoane […] se stabilește în funcție de circumstanțe.

2. În scopul aplicării alineatului 1, în ceea ce privește echipajul, se consideră că navele și aeronavele care au portul, respectiv aeroportul de origine pe teritoriul Regatului fac parte din Regat.

[…]”

17 Articolul 6 din AOW, în versiunea rezultată din Legea din 25 mai 1962 (Stb. 1962, p. 205) și intrată în vigoare retroactiv începând cu data de 1 octombrie 1959, prevedea:

„1. Persoana în vârstă de peste 15 ani, dar care nu a împlinit vârsta de 65 de ani, este asigurată potrivit dispozițiilor prezentei legi în cazul în care:

a) este rezidentă;

[…]

4. Se poate deroga de la dispozițiile primului alineat printr-o măsură generală de administrare sau în temeiul acesteia:

a) în privința străinilor;

b) în privința persoanelor cărora li se aplică un regim similar în afara Regatului;

c) în privința persoanelor care locuiesc doar temporar sau care lucrează doar temporar în țară;

d) în privința soțului sau a celorlalți membri ai gospodăriei […] persoanelor menționate la prezentul alineat literele b) și c);

e) în privința soților resortisanților [care nu sunt asigurați prin prezenta lege] în temeiul unui acord sau al unui regim de securitate socială aplicabil între Țările de Jos și unul sau mai multe alte state.”

18 Articolul 6 din AOW, în versiunea rezultată din Legea din 30 iulie 1965, are următorul cuprins:

„1. Persoana în vârstă de peste 15 ani, dar care nu a împlinit vârsta de 65 de ani, este asigurată potrivit dispozițiilor prezentei legi în cazul în care:

a) este rezidentă;

[…]

3. Se poate deroga de la dispozițiile primului alineat printr-o măsură generală de administrare sau în temeiul acesteia:

a) în privința străinilor;

b) în privința persoanelor cărora li se aplică un regim similar al altei părți din Regat, al altui stat sau al altei organizații internaționale;

c) în privința persoanelor care locuiesc doar temporar sau care lucrează doar temporar în țară;

d) în privința soțului sau a celorlalți membri ai gospodăriei persoanelor menționate la prezentul alineat literele a) b) și c);

e) în privința soților resortisanților care nu sunt asigurați de prezenta lege în temeiul unui acord sau al unui regim de securitate socială încheiat între Țările de Jos și unul sau mai multe alte state.”

19 Potrivit articolului 7 din AOW, în versiunea aplicabilă faptelor din litigiile principale:

„În conformitate cu dispozițiile prezentei legi, au dreptul la pensie pentru limită de vârstă persoanele:

a) care au împlinit vârsta de 65 de ani și

b) care, în conformitate cu prezenta lege, erau asigurate în perioada cuprinsă între ziua în care au împlinit vârsta de 15 ani și ziua în care au împlinit vârsta de 65 de ani.”

20 În temeiul articolului 6 din AOW, au fost adoptate succesiv măsuri generale de administrare, printre care figurează, în ceea ce privește perioadele în discuție în litigiile principale, Besluit uitbreiding en beperking kring verzekerden volksverzekeringen (Decretul privind extinderea și limitarea categoriei de persoane afiliate la asigurările sociale) din 10 iulie 1959 (Stb. 1959, nr. 230, denumit în continuare „Decretul regal nr. 230”) și Besluit uitbreiding en beperking kring verzekerden volksverzekeringen (Decretul privind extinderea și limitarea categoriei de persoane afiliate la asigurările sociale) din 1 ianuarie 1963 (Stb. 1963, nr. 24, denumit în continuare „Decretul regal nr. 24”).

21 Articolul 2 teza introductivă și litera k) din Decretul regal nr. 230, precum și articolul 2 teza introductivă și litera k) din Decretul regal nr. 24 prevedeau, în termeni identici, următoarele:

„[…] prin derogare de la articolul 6 alineatul 1 din [AOW], de la articolul 7 din Legea generală privind asigurarea văduvelor și a orfanilor și de la articolul 6 din Legea generală privind alocațiile familiale, nu este asigurat:

[…]

k) resortisantul străin care face parte din echipajul unei nave care are portul de origine pe teritoriul Regatului, în măsura în care locuiește la bordul acestei nave.”

22 Articolul 2 litera k) din Decretul regal nr. 24 a devenit, după modificarea acestuia din urmă prin Decretul din 11 august 1965 (Stb. 373), articolul 2 litera m).

23 Potrivit articolului 16 alineatul 1 din AOW, în versiunea aplicabilă faptelor din litigiile principale, dreptul la pensie pentru limită de vârstă ia naștere începând cu prima zi a lunii în care persoana interesată îndeplinește condițiile pentru a beneficia de o astfel de pensie.

Litigiile principale și întrebările preliminare

24 Domnul Wieland s-a născut la 20 martie 1943 în Austria și deținea cetățenia austriacă prin naștere. Între 11 octombrie 1962 și 7 martie 1966, aceasta a lucrat a bordul unor nave aparținând Holland-Amerika Lijn (denumită în continuare „HAL”), societate de drept neerlandez care efectua o legătură maritimă între Țările de Jos și Statele Unite ale Americii.

25 În cursul anului 1966, domnul Wieland s-a mutat în Statele Unite și a obținut, la 29 august 1969, cetățenia americană, pierzând din acest motiv cetățenia austriacă.

26 În luna aprilie a anului 2008, domnul Wieland a solicitat SVB plata unei pensii pentru limită de vârstă începând de la data la care a împlinit vârsta de șaizeci și cinci de ani.

27 Prin decizia din 15 aprilie 2008, SVB a respins această cerere pentru motivul că, în perioada cuprinsă între data împlinirii vârstei de 15 ani și data împlinirii vârstei de 65 de ani, domnul Wieland nu fusese asigurat în temeiul AOW. La data de 3 octombrie 2008, persoana interesată a informat SVB că, începând de la această dată, reședința sa principală se situa în Austria.

28 Domnul Rothwangl s-a născut la 7 decembrie 1943 și deține cetățenia austriacă. Între 6 noiembrie 1962 și 23 aprilie 1963, a lucrat la bordul unor nave aparținând HAL.

29 La data de 12 ianuarie 2009, domnul Rothwangl a solicitat SVB plata unei pensii pentru limită de vârstă. La această dată, el avea reședința în Austria, țară în care, potrivit datelor SVB, fusese asigurat legal pentru limită de vârstă pe o perioadă totală de 496 de luni începând din luna aprilie 1958 până în luna iulie 1998.

30 Domnul Rothwangl a beneficiat, începând cu data de 1 martie 1998, de o pensie austriacă pentru incapacitate de muncă („Erwerbsunfähigkeitspension”) și, începând cu data de 1 septembrie 1998, de o pensie elvețiană de invaliditate. În perioada 29 noiembrie 1998-1 decembrie 2008, acesta a perceput, în plus, o alocație în temeiul Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering (Legea privind asigurarea pentru incapacitate de muncă) în cuantum de 1,08 euro brut pe zi.

31 Prin decizia din 26 mai 2009, SVB a refuzat să îi acorde domnului Rothwangl pensia pentru limită de vârstă solicitată pentru motivul că, în perioada cuprinsă între data împlinirii vârstei de 15 ani și data împlinirii vârstei de 65 de ani, nu fusese asigurat în temeiul AOW.

32 Atât domnul Wieland, cât și domnul Rothwangl au atacat deciziile adoptate de SVB la Rechtbank Amsterdam (Tribunalul din Amsterdam, Țările de Jos) și au obținut câștig de cauză. SVB a formulat apel la instanța de trimitere.

33 În decizia de trimitere, Centrale Raad van Beroep (Curtea de Apel pentru Litigii de Securitate Socială și de Funcție Publică, Țările de Jos) face referire la Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului Wessels-Bergervoet împotriva Țărilor de Jos din 4 iunie 2002 (CE:ECHR:2002:1112JUD003446297), în care această din urmă instanță a statuat că decizia instituției neerlandeze de a plăti unei femei căsătorite, în temeiul AOW, doar o pensie redusă pentru limită de vârstă constituia o încălcare a

articolului 14 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950 (denumită în continuare „CEDO”) coroborat cu articolul 1 din Protocolul adițional la CEDO, semnat la Paris la 20 martie 1952.

34 Instanța de trimitere explică faptul că, deși instanțele neerlandeze, în cauze în care s-au pus în discuție drepturi la pensie pentru limită de vârstă ale navigatorilor, au aplicat raționamentul urmat de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în Hotărârea din 4 iunie 2002, Wessels-Bergervoet împotriva Țărilor de Jos (CE:ECHR:2002:1112JUD003446297), ea consideră totuși că situația domnilor Wieland și Rothwangl se distinge de aceste cauze și că diferențierea de tratament pe motive de cetățenie, pe care autoritățile competente neerlandeze au efectuat-o în litigiile principale este justificată din perspectiva articolului 14 din CEDO. Aceasta ridică problema dacă Regulamentul nr. 1408/71 coroborat cu Regulamentul nr. 859/2003, precum și cu articolele 18 și 45 TFUE ar putea fi pertinent în prezenta cauză.

35 În ceea ce îl privește pe domnul Rothwangl, instanța menționată consideră că, în urma activităților sale profesionale din cursul anilor ’60, acesta trebuie să fie calificat în prezent drept lucrător nu doar în sensul tratatului FUE, ci și al Regulamentului nr. 1408/71. Aceasta apreciază, pe de altă parte, că faptul că persoana interesată nu a avut cetățenia unui stat membru în perioada 6 noiembrie 1962-23 aprilie 1963, interval în care era angajat al HAL, nu se opune faptului ca acest regulament să se aplice activităților profesionale desfășurate în această perioadă, întrucât domnul Rothwangl îndeplinește condiția de cetățenie impusă prin regulamentul menționat prin faptul aderării Republicii Austria la Uniunea Europeană, cu efect de la 1 ianuarie 1995.

36 Instanța de trimitere ridică problema dacă perioada în care domnul Rothwangl a fost angajat ca navigator al HAL trebuie să fie considerată drept o perioadă de asigurare în sensul articolului 94 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1408/71. Ea consideră, în această privință, că trebuie să se ia în considerare articolele 18 și 45 TFUE, precum și articolul 3 din Regulamentul nr. 1408/71.

37 În ceea ce îl privește pe domnul Wieland, instanța de trimitere ridică problema dacă răspunsul la chestiunea aplicabilității Regulamentului nr. 1408/71 trebuie să fie același cu cel care a fost dat în cazul domnului Rothwangl, dat fiind că libera circulație a lucrătorilor nu se aplică resortisanților țărilor terțe și că domnul Wieland nu mai deține cetățenia austriacă de la data de 29 august 1969.

38 În aceste condiții, Raad van Beroep (Curtea de Apel pentru Litigii de Securitate Socială și de Funcție Publică, Țările de Jos) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Articolul 3 și articolul 94 alineatele (1) și (2) din Regulamentul nr. 1408/71 trebuie interpretate în sensul că se opun ca unui fost navigator, care a făcut parte din echipajul unei nave maritime care are portul de origine într-un stat membru, care nu a avut reședința pe uscat și nu a fost resortisantul niciunui stat membru, să i se refuze (în parte) acordarea unei pensii pentru limită de vârstă după aderarea la Uniune (la predecesoarea legală a Uniunii) a statului a cărui cetățenie o deține sau după intrarea în vigoare a Regulamentului nr. 1408/71 în privința acestui stat, pentru simplul motiv că în perioada de asigurare (invocată) respectivul fost navigator nu avea cetățenia statului membru (primului stat membru)?

2) Articolele 18 și 45 TFUE trebuie interpretate în sensul că se opun unei reglementări a unui stat membru potrivit căreia un navigator care aparținea echipajului unei nave care are portul de origine în acest stat membru, care nu avea o reședință pe uscat și nu era resortisantul unui stat membru, era exclus de la asigurarea de pensie pentru limită de vârstă, în timp ce, potrivit acestei reglementări, un navigator este considerat asigurat dacă este resortisant al statului membru în care se află portul de origine al navei și care în rest se află în aceeași situație, în cazul în care, între timp,

statul al cărui resortisant era primul navigator la data stabilirii pensiei a aderat la Uniune (la o predecesoare legală a acesteia) sau dacă, între timp, Regulamentul nr. 1408/71 a intrat în vigoare în privința acestui stat?

3) Prima și a doua întrebare vor primi același răspuns în cazul unui (fost) navigator care în perioada desfășurării activității avea cetățenia unui stat care ulterior a aderat la Uniune (la un predecesor legal al Uniunii), dar care la data aderării sau a intrării în vigoare a Regulamentului nr. 1408/71 în privința statului respectiv și la data invocării dreptului la pensie pentru limită de vârstă nu era resortisant al unui stat membru, însă în cazul căruia se aplica regulamentul menționat, în temeiul articolului 1 din Regulamentul nr. 859/2003?”

Cu privire la întrebările preliminare

Observații introductive

39 Trebuie să se constate că, în perioada în care domnii Wieland și Rothwangl erau angajați ai HAL, coordonarea regimurilor de securitate socială ale statelor membre, în ceea ce privește lucrătorii migranți la nivelul Comunității Economice Europene, era reglementată prin Regulamentul nr. 3 al Consiliului din 25 septembrie 1958 privind securitatea socială a lucrătorilor migranți (JO 1958, 30, p. 561). Acest regulament nu era însă aplicabil navigatorilor.

40 Această situație nu era incompatibilă cu normele internaționale aplicabile navigatorilor în vigoare în acea perioadă, dat fiind că, potrivit articolului 2 din Convenția (nr. 71) a Organizației Internaționale a Muncii din 28 iunie 1946 privind pensiile personalului navigant, ratificată de Regatul Țărilor de Jos la 27 august 1957 și intrată în vigoare la 10 octombrie 1962, fiecărui stat membru al Organizației Internaționale a Muncii îi revenea obligația, în conformitate cu legislația sa națională, să stabilească sau să asigure stabilirea sistemelor de pensii pentru navigatorii care se retrag din serviciul pe mare, precizându-se că persoanele care nu aveau reședința pe teritoriul statului membru în cauză și persoanele care nu erau cetățeni ai statului membru menționat puteau totuși să fie excluse din acest regim.

41 Începând de la 1 aprilie 1967, Regulamentul nr. 47/67/CEE al Consiliului din 7 martie 1967 de modificare și completare a anumitor dispoziții ale Regulamentelor nr. 3 și 4 privind securitatea socială a lucrătorilor migranți (navigatori) (JO 1967, 44, p. 641) a introdus norme specifice privind navigatorii, care aveau ca obiect printre altele stabilirea dreptului aplicabil și a pensiei pentru limită de vârstă. Aceste norme au fost încorporate, ulterior, în Regulamentul nr. 1408/71.

42 Rezultă că, în perioadele în care domnii Wieland și Rothwangl erau angajați ai HAL, afilierea navigatorilor la regimurile de securitate socială era reglementată exclusiv de legislațiile naționale.

43 În schimb, domnii Wieland și Rothwangl au introdus cererile pentru pensia pentru limită de vârstă la o dată la care era aplicabil Regulamentul nr. 1408/71.

44 Potrivit primului considerent al acestui din urmă regulament, obiectivul principal urmărit de acesta este coordonarea regimurilor naționale de securitate socială pentru a pune în aplicare principiul liberei circulații a persoanelor pe teritoriul Uniunii.

45 În această privință, deși statele membre păstrează competența de a organiza condițiile de afiliere la sistemele lor de securitate socială, în exercitarea acestei competențe, acestea trebuie să respecte dreptul Uniunii și în special dispozițiile tratatului referitoare la libera circulație a lucrătorilor (Hotărârea din 17 ianuarie 2012, Salemink, C-347/10, EU:C:2012:17, punctul 39 și jurisprudența citată).

46 Prin urmare, pe de o parte, aceste condiții nu pot avea ca efect să excludă din domeniul de aplicare al unei legislații naționale, precum cea în discuție în litigiile principale, persoanele cărora, în temeiul Regulamentului nr. 1408/71, le este aplicabilă aceeași legislație și, pe de altă parte, regimurile de afiliere la asigurările obligatorii trebuie să fie compatibile cu dispozițiile articolelor 18 și 45 TFUE (Hotărârea din 17 ianuarie 2012, Salemink, C-347/10, EU:C:2012:17, punctul 40).

47 În lumina acestor considerații trebuie să fie examinate întrebările preliminare.

Cu privire la prima întrebare

48 Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 94 alineatele (1) și (2) din Regulamentul nr. 1408/71 trebuie interpretat în sensul că se opune unei reglementări a unui stat membru care nu ia în considerare, pentru stabilirea drepturilor la prestații pentru limită de vârstă, o perioadă de asigurare pretins realizată în conformitate cu propria legislație de către un lucrător străin în cazul în care, precum în litigiul principal în care este vorba despre domnul Rothwangl, statul al cărui resortisant este acest lucrător a aderat la Uniune ulterior realizării acestei perioade.

49 Pentru a răspunde la această întrebare, trebuie să se stabilească dacă și, eventual, în ce condiții un resortisant al unui stat membru, în momentul introducerii cererii de pensie pentru limită de vârstă, care nu era însă resortisant al unui stat membru în perioada de încadrare realizată în străinătate înainte de intrarea în vigoare a Regulamentului nr. 1408/71, dobândește dreptul de a se ține seama de perioadele de asigurare realizate în acest interval pe teritoriul altui stat membru, în vederea constituirii unei pensii pentru limită de vârstă.

50 În speță, trebuie să se stabilească dacă persoana interesată a dobândit, în temeiul articolului 94 alineatele (1) și (2) din Regulamentul nr. 1408/71, în materie de asigurare pentru limită de vârstă, drepturi care trebuie să se adauge celor pe care le poate deja pretinde în Austria.

51 În această privință, referitor la articolul 94 alineatul (1) din regulamentul menționat, care prevede că acesta din urmă nu dă naștere niciunui drept cu privire la o perioadă anterioară datei de 1 octombrie 1972 sau datei aplicării sale pe teritoriul statului membru respectiv sau într-o parte a teritoriului acelui stat, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, această dispoziție se înscrie pe deplin în cadrul principiului securității juridice, care se opune aplicării retroactive a unui regulament, indiferent de efectele favorabile sau nefavorabile pe care o astfel de aplicare le-ar putea avea asupra persoanei în cauză și în lipsa unor dispoziții suficient de clare, fie în conținutul, fie în obiectivele sale, din care să se deducă faptul că acest regulament nu dispune doar pentru viitor. Astfel, deși legea nouă își produce efectele numai pentru viitor, în temeiul unui principiu general, în lipsa unei derogări, aceasta se aplică și efectelor viitoare ale unor situații născute sub imperiul legii vechi (a se vedea în acest sens Hotărârea din 18 aprilie 2002, Duchon, C-290/00, EU:C:2002:234, punctele 21 și 22, precum și jurisprudența citată).

52 În același sens, pentru a permite aplicarea Regulamentului nr. 1408/71 în privința efectelor viitoare ale unor situații născute sub imperiul legii vechi, articolul 94 alineatul (2) din acest regulament prevede obligația de a lua în considerare, pentru stabilirea drepturilor la prestații, toate perioadele de asigurare, de activitate salariată sau de rezidență realizate în temeiul legislației unui stat membru „anterior datei de 1 octombrie 1972 sau anterior datei de punere în aplicare a [regulamentului] pe teritoriul acelui stat membru”. Prin urmare, din dispoziția menționată rezultă că un stat membru nu are dreptul de a refuza să țină cont de perioade de asigurare realizate pe teritoriul altui stat membru, în vederea stabilirii pensiei pentru limită de vârstă, exclusiv pentru motivul că aceste perioade au fost realizate înainte de intrarea în vigoare a regulamentului respectiv în ceea ce îl privește (Hotărârea din 18 aprilie 2002, Duchon, C-290/00, EU:C:2002:234, punctul 23 și jurisprudența citată, precum și Hotărârea din 5 noiembrie 2014, Somova, C-103/13, EU:C:2014:2334, punctul 52).

53 În această privință, trebuie să se verifice dacă perioadele în care domnul Rothwangl a fost angajat al HAL constituie perioade de asigurare realizate sub imperiul legislației unui stat membru anterior datei de aplicare a Regulamentului nr. 1408/71 pe teritoriul acestui stat membru, în sensul articolului 94 alineatul (2) din acest regulament.

54 Dat fiind că momentul de la care o persoană poate să invoce eventuale drepturi la o pensie pentru limită de vârstă în temeiul AOW, întemeindu-se pe perioade de asigurare realizate anterior, corespunde primei zile a lunii în cursul căreia această persoană împlinește vârsta de 65 de ani, cererea domnului Rothwangl nu poate fi considerată în sensul că are ca obiect un drept conferit pentru o perioadă anterioară intrării în vigoare a Regulamentului nr. 1408/71 sau la data aplicării acestui regulament pe teritoriul statului membru interesat, în sensul articolului 94 alineatul (1) din regulamentul menționat.

55 În schimb, se ridică problema dacă domnului Rothwangl i se poate conferi un drept în temeiul unor perioade de asigurare precum și, eventual, al unor perioade de angajare sau de reședință realizate în temeiul legislației unui stat membru anterior datei de 1 octombrie 1972 sau anterior datei de aplicare a Regulamentului nr. 1408/71 pe teritoriul statului membru menționat.

56 Astfel, pentru a putea invoca în mod valabil articolul 94 alineatul (2) din regulamentul nr. 1408/71, un solicitant trebuie să poată identifica o perioadă de asigurare realizată, precum și, eventual, perioade de angajare sau de reședință realizate în temeiul legislației unui stat membru anterior datei de 1 octombrie 1972 sau, în ceea ce privește statele membre care au aderat la Uniune ulterior acestei date, anterior datei de aplicare a acestui regulament pe teritoriul statului membru interesat. În cazul Republicii Austria, această dată este 1 ianuarie 1995.

57 În ceea ce privește condiția referitoare la existența unor perioade de angajare sau de reședință realizate în temeiul legislației unui stat membru, din dosarul prezentat Curții reiese că domnul Rothwangl o îndeplinește în mod incontestabil.

58 În schimb, în ceea ce privește existența condiției care se referă la o perioadă de asigurare realizată în temeiul legislației unui stat membru, trebuie arătat, pe de o parte, că reglementarea națională în discuție în litigiile principale constituie o legislație în sensul articolului 1 litera (j) din Regulamentul nr. 1408/71.

59 Pe de altă parte, expresia „perioade de asigurare”, care figurează la articolul 94 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1408/71, este definită la articolul 1 litera (r) din același regulament în sensul că desemnează „perioadele de contribuție, perioada de angajare sau de activitate independentă definite sau recunoscute ca perioade de asigurare de legislația în temeiul căreia au fost realizate sau au fost considerate realizate, precum și toate perioadele asimilate, dacă legislația respectivă le consideră echivalente cu perioadele de asigurare” (Hotărârea din 7 februarie 2002, Kauer, C-28/00, EU:C:2002:82, punctul 25).

60 Această trimitere la legislația internă arată în mod clar că Regulamentul nr. 1408/71, printre altele în vederea cumulării perioadelor de asigurare, are în vedere condițiile impuse de dreptul intern pentru recunoașterea unei anumite perioade ca fiind echivalentă cu perioadele de asigurare propriu-zise. Cu toate acestea, respectiva recunoaștere trebuie să se realizeze cu respectarea dispozițiilor Tratatului FUE cu privire la libera circulație a persoanelor (Hotărârea din 7 februarie 2002, Kauer, C-28/00, EU:C:2002:82, punctul 26 și jurisprudența citată).

61 În speță, instanța de trimitere a constatat că domnul Rothwangl nu avea o asigurare pentru limită de vârstă în perioada de angajare în cadrul HAL, în măsura în care, în conformitate cu reglementarea națională aplicabilă faptelor din litigiile principale, resortisanții țărilor terțe care fac parte din echipajul unei nave și care locuiesc la bordul acestei nave erau excluși de la asigurare în ceea ce privește prestațiile pentru limită de vârstă.

62 Având în vedere că această excludere era printre altele întemeiată pe cetățenia domnului Rothwangl, trebuie să se examineze dacă acesta poate, în temeiul interdicției de discriminare pe motive de cetățenie care figurează la articolul 3 din Regulamentul nr. 1408/71, să pretindă să fie tratat ca și cum ar fi realizat o perioadă de asigurare în Țările de Jos, chiar dacă, în realitate, nu îndeplinește această condiție esențială prevăzută la articolul 94 alineatul (2) din acest regulament.

63 În această privință, Curtea a statuat, desigur, că, pentru a conferi efecte dispozițiilor tranzitorii prevăzute la articolul 94 alineatele (1)-(3) din Regulamentul nr. 1408/71, era necesar să se țină seama de perioadele de asigurare realizate înainte de intrarea în vigoare a regulamentului menționat (a se vedea în acest sens Hotărârea din 7 februarie 2002, Kauer,C-28/00, EU:C:2002:82, punctul 52, și Hotărârea din 18 aprilie 2002, Duchon, C-290/00, Eu:C:2002:234, punctul 23). În cauzele în care s-au pronunțat aceste două hotărâri, persoanele interesate care au solicitat acordarea unei pensii austriece fuseseră asigurate în temeiul reglementării naționale relevante. Curtea a statuat astfel că era necesar să se aprecieze legalitatea măsurilor naționale în discuție din perspectiva dreptului Uniunii, astfel cum era acesta aplicabil în urma aderării Republicii Austria la Uniune (Hotărârea din 18 aprilie 2002, Duchon, C-290/00, EU:C:2002:234, punctul 28) și că, pe cale de consecință, instituția competentă trebuia să aplice principiile referitoare la libera circulație a lucrătorilor și dispozițiile tranzitorii de la articolul 94 alineatele (1)-(3) din acest regulament (a se vedea în acest sens Hotărârea din 7 februarie 2002, Kauer, C-28/00, EU:C:2002:82, punctele 45 și 50, precum și Hotărârea din 18 aprilie 2002, Duchon, C-290/00, EU:C:2002:234, punctul 32).

64 Cu toate acestea, după cum a arătat avocatul general la punctul 52 din concluzii, faptul că domnul Rothwangl și-a exercitat dreptul la liberă circulație chiar înainte de aderarea Austriei la Uniunea Europeană atunci când a lucrat pentru HAL nu este suficient pentru a putea fi considerat ca și când ar fi realizat o perioadă de asigurare pentru limită de vârstă în Țările de Jos. Astfel, spre deosebire de situația solicitanților în cauzele în care s-au pronunțat Hotărârea din 7 februarie 2002, Kauer (C-28/00, EU:C:2002:82), și Hotărârea din 18 aprilie 2002, Duchon (C-290/00, EU:C:2002:234), reglementarea neerlandeză îl excludea pe domnul Rothwangl de la această asigurare atunci când lucra pentru HAL, pentru motivul că era resortisant al unei țări terțe și că locuia la bordul navelor al căror membru de echipaj era. O astfel de excludere, deși are ca motiv cetățenia, nu era interzisă de dreptul Uniunii la data faptelor în discuție în litigiile principale, dat fiind că Republica Austria nu aderase încă la Uniune.

65 În plus, elementele dosarului prezentat Curții nu permit să se soluționeze problema dacă domnul Rothwangl era afiliat la regimul austriac de securitate socială în perioadele de angajare la HAL. Or, aceste perioade ar trebui să fie luate în considerare de autoritatea competentă austriacă doar în cazul unui răspuns afirmativ la această întrebare.

66 Având în vedere ceea ce precedă, trebuie să se răspundă la prima întrebare că articolul 94 alineatele (1) și (2) din Regulamentul nr. 1408/71 trebuie interpretat în sensul că nu se opune unei reglementări a unui stat membru care nu ia în considerare, pentru stabilirea drepturilor la prestații pentru limită de vârstă, o perioadă de asigurare pretins realizată în conformitate cu propria legislație de către un lucrător străin în cazul în care, precum în litigiul principal în care este vorba despre domnul Rothwangl, statul al cărui resortisant este acest lucrător a aderat la Uniune ulterior realizării acestei perioade.

Cu privire la a doua întrebare

67 Prin intermediul celei de a doua întrebări, instanța de trimitere solicită să se stabilească dacă articolul 18 TFUE, care consacră principiul interzicerii discriminării, și articolul 45 TFUE, care garantează libera circulație a lucrătorilor, trebuie interpretate în sensul că se opun legislației unui stat membru, precum cea în discuție în litigiile principale, în temeiul căreia un navigator care a făcut parte, o perioadă determinată, din echipajul unei nave care are portul de origine pe teritoriul acestui

stat membru și care locuia la bordul acestei nave este exclus de la asigurarea pentru limită de vârstă pentru această perioadă pentru motivul că nu era resortisant al unui stat membru în perioada respectivă.

68 În această privință, trebuie subliniat că, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, actul de aderare a unui nou stat membru se întemeiază în mod esențial pe principiul general al aplicării imediate și integrale a dispozițiilor de drept al Uniunii în privința statului respectiv, derogările fiind admise numai în măsura în care sunt prevăzute expres de dispoziții tranzitorii (Hotărârea din 21 decembrie 2011, Ziolkowski și Szeja, C-424/10 și C-425/10, EU:C:2011:866, punctul 56, precum și jurisprudența citată).

69 În acest sens, articolul 2 din Actul privind condițiile de aderare a Republicii Austria, a Republicii Finlanda și a Regatului Suediei și adaptările tratatelor care stau la baza Uniunii Europene (JO 1994, C 241, p. 21, și JO 1995, L 1, p. 1, denumit în continuare „actul de aderare”) prevede că, începând de la data aderării, dispozițiile tratatelor originare sunt obligatorii pentru noile state membre și trebuie să fie aplicate în aceste state în condițiile prevăzute de tratatele respective și de actul de aderare.

70 Întrucât acest act de aderare nu conține dispoziții tranzitorii referitoare la aplicarea articolelor 7 și 48 din Tratatul CE (devenite articolele 12 și 39 CE, devenite, la rândul lor, articolele 18 și 45 TFUE), articolele menționate trebuie să fie considerate ca fiind de aplicare imediată și ca fiind obligatorii pentru Republica Austria de la data aderării acesteia, și anume 1 ianuarie 1995. Prin urmare, de la această dată, celelalte state membre trebuiau să considere resortisanții austrieci ca fiind cetățeni ai Uniunii.

71 Cu toate acestea, din actul de aderare menționat nu rezultă nicio obligație pentru statele membre existente să trateze resortisanții austrieci în același mod în care tratau resortisanții altor state membre înainte de aderarea Austriei la Uniune (a se vedea prin analogie Hotărârea din 26 mai 1993, Tsiotras, C-171/91, EU:C:1993:215, punctul 12, precum și Hotărârea din 15 iunie 1999, Andersson și Wåkerås-Andersson, C-321/97, EU:C:1999:307, punctul 46).

72 Ca atare, domnul Rothwangl poate să solicite ca Regatul Țărilor de Jos să îl trateze ca și cum ar fi fost asigurat pentru limită de vârstă doar dacă ar fi beneficiat de drepturile care decurg din dispozițiile care reglementează libera circulație a lucrătorilor în perioadele sale de angajare în cadrul HAL. Astfel, după cum s-a constatat la punctele 70 și 71 din prezenta hotărâre, această situație nu se regăsea în speță.

73 Având în vedere ceea ce precedă, trebuie să se răspundă la a doua întrebare că articolele 18 și 45 TFUE trebuie interpretate în sensul că nu se opun legislației unui stat membru, precum cea în discuție în litigiile principale, în temeiul căreia un navigator care a făcut parte, o perioadă determinată, din echipajul unei nave care are portul de origine pe teritoriul acestui stat membru și care locuia la bordul acestei nave este exclus de la asigurarea pentru limită de vârstă pentru această perioadă pentru motivul că nu era resortisant al unui stat membru în perioada respectivă.

Cu privire la a treia întrebare

74 Prin intermediul celei de a treia întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 2 alineatele (1) și (2) din Regulamentul nr. 859/2003 trebuie interpretat în sensul că se opune reglementării unui stat membru potrivit căreia o perioadă de încadrare în muncă realizată în temeiul legislației acestui stat membru de către un lucrător salariat care, precum în litigiul principal în care este vorba despre domnul Wieland, nu era resortisant al unui stat membru în această perioadă, dar care, în momentul în care solicită plata unei pensii pentru limită de vârstă, intră în domeniul de aplicare al articolului 1 din acest regulament, nu este luată în considerare de statul membru menționat pentru stabilirea drepturilor la pensie ale lucrătorului respectiv.

75 În această privință, trebuie amintit că, potrivit articolului 1 din Regulamentul nr. 859/2003, dispozițiile Regulamentului nr. 1408/71 se aplică resortisanților țărilor terțe care nu fac obiectul dispozițiilor respective exclusiv pe motive de cetățenie, precum și membrilor familiilor acestora și urmașilor lor, cu condiția să fie rezidenți în mod legal pe teritoriul unui stat membru și să fie într-o situație care nu este limitată din toate punctele de vedere la un singur stat membru.

76 În speță, domnul Wieland îndeplinește condițiile cerute la articolul 1 din Regulamentul nr. 859/2003, în măsura în care este resortisant american care locuiește în mod legal în Austria, iar elementele situației în care se găsește nu se limitează la teritoriul unui singur stat membru, iar el nu este deja vizat de dispozițiile Regulamentului nr. 1408/71 exclusiv pe motive de cetățenie. În consecință, acestuia i se aplică Regulamentul nr. 859/2003.

77 Or, trebuie să se constate că articolul 2 alineatele (1) și (2) din Regulamentul nr. 859/2003 este formulat în termeni similari celor folosiți la articolul 94 alineatele (1) și (2) din Regulamentul nr. 1408/71.

78 Rezultă că, ținând seama de răspunsul dat la prima întrebare adresată de instanța de trimitere, domnul Wieland, în pofida împrejurării că locuia în Țările de Jos în perioada în care era angajat al HAL, nu era asigurat, pentru aceleași motive precum domnul Rothwangl, pentru limită de vârstă în temeiul reglementării neerlandeze.

79 Având în vedere ceea ce precedă, trebuie să se răspundă la a treia întrebare că articolul 2 alineatele (1) și (2) din Regulamentul nr. 859/2003 trebuie interpretat în sensul că nu se opune reglementării unui stat membru potrivit căreia o perioadă de încadrare în muncă realizată în temeiul legislației acestui stat membru de către un lucrător salariat care, precum în litigiul principal în care este vorba despre domnul Wieland, nu era resortisant al unui stat membru în această perioadă, dar care, în momentul în care solicită plata unei pensii pentru limită de vârstă, intră în domeniul de aplicare al articolului 1 din acest regulament, nu este luată în considerare de statul membru menționat pentru stabilirea drepturilor la pensie ale lucrătorului respectiv.

Cu privire la cheltuielile de judecată

80 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera întâi) declară:

1) **Articolul 94 alineatele (1) și (2) din Regulamentul (CEE) nr. 1408/71 al Consiliului din 14 iunie 1971 de aplicare a regimurilor de securitate socială în raport cu lucrătorii salariați, cu lucrătorii care desfășoară activități independente și cu membrii familiilor acestora care se deplasează în cadrul Comunității, în versiunea modificată și actualizată prin Regulamentul (CE) nr. 118/97 al Consiliului din 2 decembrie 1996, astfel cum a fost modificat prin Regulamentul (CE) nr. 647/2005 al Parlamentului European și al Consiliului din 13 aprilie 2005, trebuie interpretat în sensul că nu se opune unei reglementări a unui stat membru care nu ia în considerare, pentru stabilirea drepturilor la prestații pentru limită de vârstă, o perioadă de asigurare pretins realizată în conformitate cu propria legislație de către un lucrător străin în cazul în care statul al cărui resortisant este acest lucrător a aderat la Uniunea Europeană ulterior realizării acestei perioade.**

2) **Articolele 18 și 45 TFUE trebuie interpretate în sensul că nu se opun legislației unui stat membru, precum cea în discuție în litigiile principale, în temeiul căreia un navigator care a făcut parte, o perioadă determinată, din echipajul unei nave care are portul de origine pe teritoriul acestui stat membru și care locuia la bordul acestei nave este exclus de la asigurarea pentru limită de vârstă pentru această perioadă pentru motivul că nu era resortisant al unui stat membru în perioada respectivă.**

3) **Articolul 2 alineatele (1) și (2) din Regulamentul nr. 859/2003 al Consiliului din 14 mai 2003 de extindere a dispozițiilor Regulamentului (CEE) nr. 1408/71 și Regulamentului (CEE) nr. 574/72 la resortisanții unor țări terțe care nu fac obiectul dispozițiilor respective exclusiv pe motive de cetățenie trebuie interpretat în sensul că nu se opune reglementării unui stat membru potrivit căreia o perioadă de încadrare în muncă realizată în temeiul legislației acestui stat membru de către un lucrător salariat care nu era resortisant al unui stat membru în această perioadă, dar care, în momentul în care solicită plata unei pensii pentru limită de vârstă, intră în domeniul de aplicare al articolului 1 din acest regulament, nu este luată în considerare de statul membru menționat pentru stabilirea drepturilor la pensie ale lucrătorului respectiv.**

Semnături